

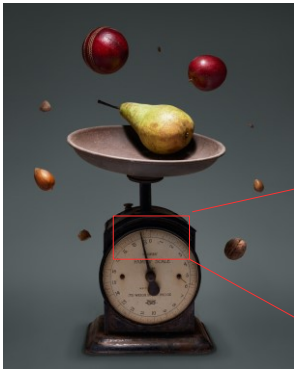
MEMS Intelligent Sensors and Actuators

(MEMS) Inteligentné senzory a aktuátory

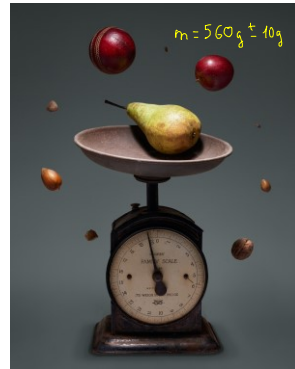
Ing. Richard Balogh

Základy merania

20
delos
19,45 ? jednotky? ⇒ 19,45oz
(uncia)

m = 560 gramov

Meranie

-- je činnosť, ktorej cieľom je stanoviť hodnotu skúmanej (fyzikálnej) veličiny.

Výsledok merania:

hodnota + jednotka ± presnosť
↳ 560 g ± 1g

Výsledok merania nie je správny, ak nie je určená aj jeho chyba! Pri jej určení vychádzame z metódy merania

Medzinárodná sústava jednotiek SI Système International (d'Unités)

skr.	názov	pôvod	hodnota	hodnota	názov
Y	yotta	lat. yota = cosen	10 ²⁴ (1000 ⁸)	1 000 000 000 000 000 000 000 000	kvadrilion
Z	zetta	lat. zetta = sedem	10 ²¹ (1000 ⁷)	1 000 000 000 000 000 000 000	triliona
E	etta	gr. εβήτα = hexadeca = šestnásť	10 ¹⁸ (1000 ⁶)	1 000 000 000 000 000 000	bilión
P	petta	gr. πεντάκις = päťkrát	10 ¹⁵ (1000 ⁵)	1 000 000 000 000 000	stardard
T	tera	gr. τέρας, téras = terakia = štyrikrát	10 ¹² (1000 ⁴)	1 000 000 000 000	bilión
G	giga	gr. γίγας, gígas = obrovský	10 ⁹ (1000 ³)	1 000 000 000	milióna
M	mega	gr. μέγας, mégas = veľký	10 ⁶ (1000 ²)	1 000 000	stísa
k	kilo	gr. χίλιος, chílios = tisíc	10 ³	1 000	tisíc
h	hecto	gr. ἑκατόν, hekátón = sto	10 ²	100	sto
da	deka	gr. δέκα, déka = desať	10 ¹	10	desať
—	—	—	10 ⁰	1	jedni
d	deci	lat. decimus = desiatina	10 ⁻¹	0,1	desiatina
c	centi	lat. centesimus = stotina	10 ⁻²	0,01	stotina
m	milli	lat. millesimus = tisícina	10 ⁻³	0,001	tisícina
μ	micro	gr. μικρός, mikros = malý	10 ⁻⁶ (1000 ⁻³)	0,000 001	miliónina
n	nano	gr. νᾶνος, nános = nánik	10 ⁻⁹ (1000 ⁻³)	0,000 000 001	biliónina
p	piko	lat. picus = malý	10 ⁻¹² (1000 ⁻⁴)	0,000 000 000 001	biliónina
f	femto	skand. femton = päťdesiat	10 ⁻¹⁵ (1000 ⁻⁵)	0,000 000 000 000 001	biliónina
a	atto	skand. atton = osemdesiat	10 ⁻¹⁸ (1000 ⁻⁶)	0,000 000 000 000 000 001	biliónina
z	zepto	lat. septem = sedem	10 ⁻²¹ (1000 ⁻⁷)	0,000 000 000 000 000 001	biliónina
y	yotta	lat. yota = cosen	10 ²⁴ (1000 ⁸)	1 000 000 000 000 000 000 000 001	kvadriliona

Metódy merania

absolútne – poskytuje priamo údaj o veličine so známou jednotkou
napr. 7,5 kV 12,4 cm 1,2 μA

relatívne – porovnáme skúmaný objekt s tzv. etalónom
(normál - objekt so známou hodnotou veličiny).
napr. meranie závažími

Metódy merania

subjektívne – bez použitia meradla, založené na zmyslovom vnímaní
napr. kontrola farby, škrabancov...

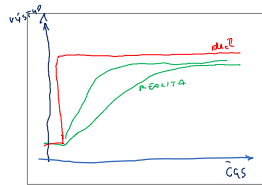
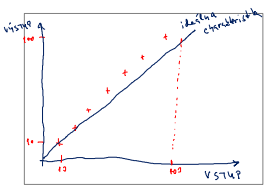
objektívne – pomocou meradla
napr. meranie odporu multimetrom

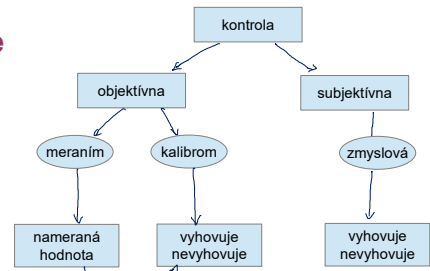
Metódy merania

statické – meria sa ustálená hodnota, počkáme na ustálenie

dynamické – záznam meniacej sa veličiny v čase

Postup pri kontrole výrobkov

Chyby merania

systematické (presnosť meracieho prístroja a metódy merania)

náhodné (náhodné poruchové vplyvy - teplota, tlak; zmysly...)

hrubé (nepozornosť, porucha prístroja)

5,999V ± 1% do 600 + 2 číslice

Presnosť merania napätia DC ±(1% + 2 číslice)

Ak zvolíme vhodnejší rozsah 6V:

$$5,999V \pm \left(\frac{1\% \cdot 600V}{10} + 2 \text{ číslice} \right) = \pm (0,06V + 0,002) \Rightarrow 5,997 \pm 0,061V$$

Kalibrácia meradiel

postupná strata presnosti

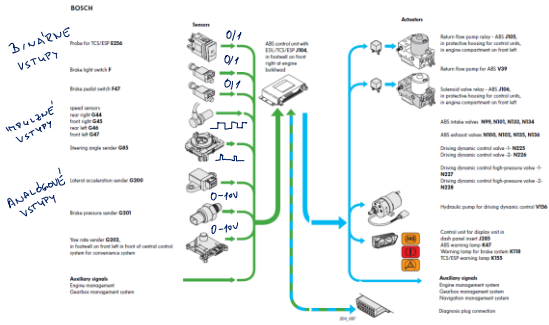
-- napr. časom, opotrebovaním, únavou materiálu, deformáciou, starnutím...

potreba pravidelnej kontroly a prípadne kalibrácie
(= naviazanie na etalón)

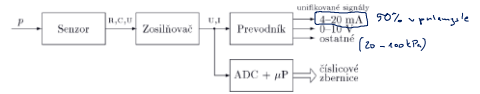
Slovenský metrologický ústav,
Slovenská legálna metrologia
ale i podnikové laboratóriá a pod.

System overview ESP - Electronic Stability Programme BOSCH

Všeobecná schéma snímača.

Senzory

- Aktívne** - pôsobením meranej fyzikálnej veličiny generujú elektrický signál, ktorý stačí len zosilniť, pričom nepotrebuje zvláštny zdroj energie. Využívajú javy: elektromagnetická indukcia, Hallov jav, termoelektrický jav (Peltierov), piezoelektrický jav, fotoelektrický jav.
- Pasívne** - musíme vybudovať externý zdrojom, až potom sa mení nejaký parameter, ktorý vieme upraviť a zosilniť ($\Delta x \rightarrow \Delta R, \Delta L, \Delta C, \dots$).

V anglosamerickej literatúre sa označujú presne naopak – pasívny senzor je preto pasívny, lebo nepotrebuje aktívne budenie.

Aktívne snímače – napätie

Príklad: termočlánok, pH sondy, ORP sondy, fotočlánky.

Napätia bývajú v rádu μV , resp. mV .

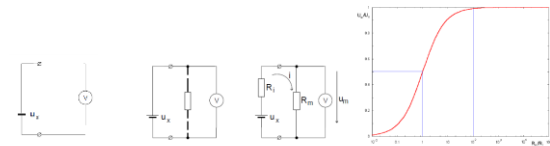
Problém: zafaržiteľnosť. $R_{vst} > 10^9 \Omega$

Prístroj	R_{vst}	I_{vst}
Deprézsky voltmeter	$2 \cdot 10^5 \Omega$	$50 \mu A$
Avomet	$5 \cdot 10^5 \Omega$	$20 \mu A$
Elektronický voltmeter	$10^7 \Omega$	
Elektronkový voltmeter	$10^7 \Omega$	
Digitálny multimeter	$10^7 \Omega$	
pH meter	$10^{12} \Omega$	
Prístrojový OZ	$10^9 \Omega$	$10 nA$
FET OZ	$10^{12} \Omega$	$40 pA$

Požiadavky na zosilňovač

- diferenciálny zosilňovač
- symetria
- vyšoký R_{vst}
- linearita
- vyšoké CMRR
- nezávislé nastavenie K, q

Senzory

Podľa výstupu

- aktívne** - U, I, f..
- pasívne** - zmena parametrov (R, L, C,...)

Pozn.: v anglosaskom svete je pasívny snímač taký, ktorý nepotrebuje budenie, tj. presne naopak.

Senzory

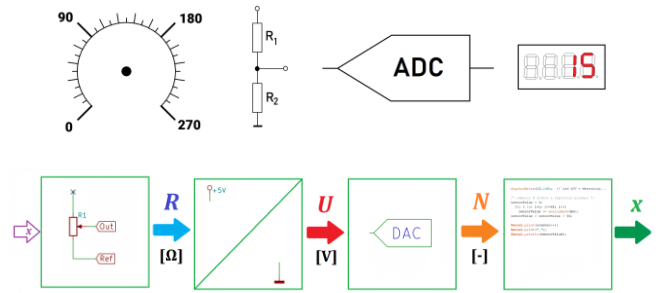
Podľa nosiča informácie

- elektrické**
- neelektrické** (pneumatický, mechanický, optický, magnetický...)

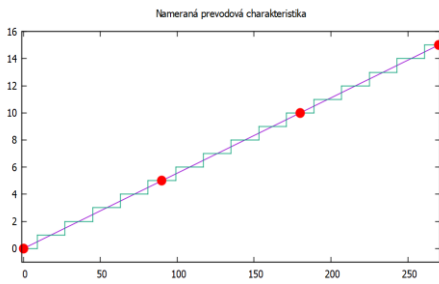
Senzory

Podľa meranej veličiny:

- mechanické - poloha, otáčky...
- tepelné
- elektrické - U, I, P, ..
- magnetické - B, H, Φ
- radiačné - svetlo (IR, UV), α , β , γ , kozmické ...
- chemické - pH, analýza ..

Namerané hodnoty

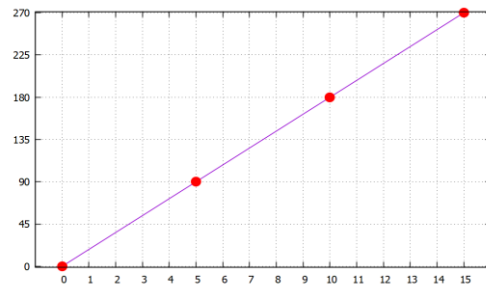

Uhol [°]	N [-]
0	0
90	5
180	10
270	15

Ideálny prípad

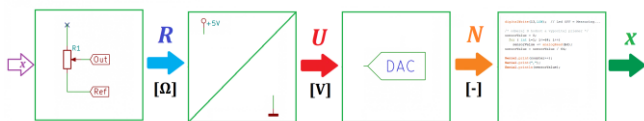
Inverzná charakteristika

```
int N = analogRead(vstup4);
Uhol = f(N);
```

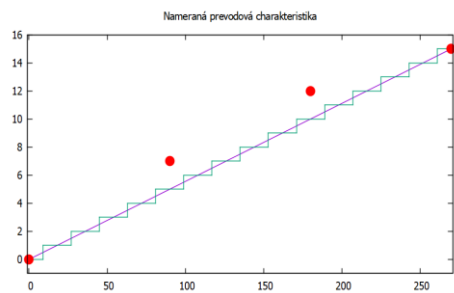

Uhol [°]	N [-]
0	0
90	5
180	10
270	15

Príklad 2: nelineárna inverzná charakteristika

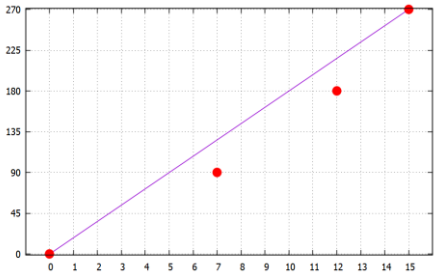

Namerané hodnoty

Uhol [°]	Lin [-]	N [-]
0	0	0
90	5	7
180	10	12
270	15	15

Inverzná charakteristika

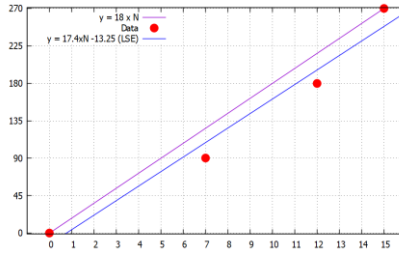

Lin	N	Uhol
[-]	[-]	[°]
0	0	0
5	7	90
10	12	180
15	15	270

```
> N = [0 15]
> Uhol = [0 270]
> p = polyfit(N,Uhol,1)
p = ??? ???
> polyval(p,[0 12 15])
    0    90   180
    1.1e+01  1.3e+02  1.0e+03
```

Inverzná charakteristika

metóda najmenších štvorcov 1. stupňa
least squares estimation

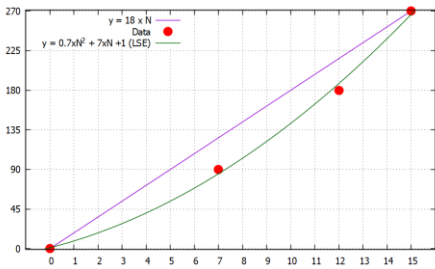

Lin	N	Uhol
[-]	[-]	[°]
0	0	0
5	7	90
10	12	180
15	15	270

```
N = [0 7 12 15]
Uhol = [0 90 180 270]
p = polyfit(N,Uhol,1)
p = 17.4419 -13.2558
polyval(p,N) - Uhol
-13.2558 18.8372 16.0465 -21.6279
```

Inverzná charakteristika

metóda najmenších štvorcov 2. stupňa
least squares estimation

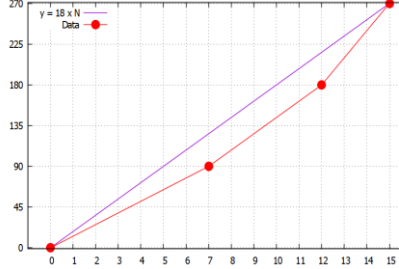

Lin	N	Uhol
[-]	[-]	[°]
0	0	0
5	7	90
10	12	180
15	15	270

```
> N = [0 7 12 15]
> Uhol = [0 90 180 270]
> p = polyfit(N,Uhol,2)
p = 0.7091 7.0364 1.0909
> polyval(p,N) - Uhol
    1.09 -4.98 7.63 -3.81
```

Inverzná charakteristika

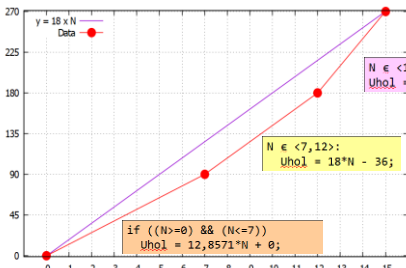
po častiach lineárna náhrada
PWL - piecewise linear approx.

Lin	N	Uhol
[-]	[-]	[°]
0	0	0
5	7	90
10	12	180
15	15	270

Inverzná charakteristika

po častiach lineárna náhrada
PWL - piecewise linear approx.

Lin	N	Uhol
[-]	[-]	[°]
0	0	0
5	7	90
10	12	180
15	15	270

```
N ∈ <12,15>:
Uhol = 30*N - 180;

N ∈ <7,12>:
Uhol = 18*N - 36;

if ((N)=0) && (N<=7)
    Uhol = 12,8571*N + 0;
```

Inverzná charakteristika

Tabuľka
lookup table

```
N = [0 7]
Uhol = [0 90]
p = polyfit(N,Uhol,1)
p = 12.8571 0
polyval(p,[0 1 2 3 4 5 6 7])
    0    12.8571    25.7143    38.5714
    51.4286    64.2857    77.1429    90.0000

N = [7 12]
Uhol = [90 180]
p = polyfit(N,Uhol,1)
polyval(p,[7 8 9 10 11 12])

N = [12 15]
Uhol = [180 270]
p = polyfit(N,Uhol,1)
polyval(p,[12 13 14 15])
```

N	Uhol
0	0
1	13
2	26
3	38
4	51
5	64
6	77
7	90
8	108
9	126
10	144
11	162
12	180
13	210
14	240
15	270

Lin	N	Uhol
[-]	[-]	[°]
0	0	0
5	7	90
10	12	180
15	15	270

Inverzná charakteristika

Tabuľka – implementácia
lookup table

```
#include <avr/pgmapace.h>
//          0  1  2  3  4  5  6  7  8  9 10 11 12 13 14 15
const PROGMEM int table[] = {0,13,26,38,51,64,77,90,106,126,144,162,180,210,240,270};
...
int N = analogRead(vratup4);
thol = table[N];
```

```
Tabuľka pamiatk
  analog(4) 2, = 26(10(1) 32)
  analog(4) 2, = 10(4) 28(1)
```

N	Uhol
[-]	[°]
0	0
1	13
2	26
3	38
4	51
5	64
6	77
7	90
8	108
9	126
10	144
11	162
12	180
13	210
14	240
15	270